

VALSTYBĖS
TARNYBOS
DEPARTAMENTAS

PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS

Rekomendacijos dėl valstybės tarnautojo nušalinimo nuo pareigų

2022-08-30

Vilnius

Taikoma:

- karjeros valstybės tarnautojams
- pakaitiniams valstybės tarnautojams
- politinio asmeninio pasitikėjimo valstybės tarnautojams
- valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų vadovams

NUŠALINIMAS

VTĮ 40 str.

Tiek savo iniciatyva, tiek gavęs teisėsaugos institucijų privalomai vykdyti nurodymą, **sprendimą dėl nušalinimo priima į pareigas priimančias asmuo**, o kai valstybės tarnautoją į pareigas priima Seimas, Vyriausybė, savivaldybės taryba, – Seimo Pirmininko, Ministro Pirmininko, savivaldybės mero sprendimu

Privalomai

Pasirinktinai

Privalomas nušalinimas

valstybės tarnautojas darbo vietoje pasirodė neblaivus

- tarnautojas nušalinamas likusiam tos dienos (pamainos) darbo laikui
- procedūriškai nereglementuota, kokia tvarka ir būdais turi būti fiksuojamas valstybės tarnautojo neblaivumo faktas. Esant šioms aplinkybėms, valstybės tarnautojo neblaivumo faktas turėtų būti fiksuojamas vadovaujantis VDI metodinėmis rekomendacijomis.
- pradėti tarnybinio nusižengimo procedūrą

jeigu nėra pareigų, į kurias valstybės tarnautojas gali būti perkeltas Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nustatyta tvarka jam uždraudus dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija.

- nušalinamas Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nustatyta tvarka atliekamo patikrinimo laikotarpiui (iki 40 d.)

kitų įstatymų nustatytų subjektų sprendimu

- Pagal Baudžiamojo proceso kodekso normas, laikinas nušalinimas nuo pareigų (BPK 157 str.) yra viena iš šiuo įstatymu numatytų procesinės prievartos priemonių (BPK III dalies „Procesinės prievartos priemonės“ XII skyrius „Kitos procesinės prievartos priemonės“), kuri gali būti taikoma pradėjus ikiteisminį tyrimą arba perdavus baudžiamąją bylą į teismą. BPK 157straipsnyje nustatyta, kad nusikalstamos veikos tyrimo metu ikiteisminio tyrimo teisėjas, gavęs prokuroro prašymą, nutartimi turi teisę laikinai nušalinti įtariamąjį nuo pareigų ar laikinai sustabdyti teisę užsiimti tam tikra veikla, jei tai būtina, kad būtų greičiau ir nešališkiau ištirta nusikalstama veika ar užkirsta įtariamajam galimybė daryti naujas nusikalstamas veikas.
- Nutartis laikinai nušalinti įtariamąjį nuo pareigų siunčiama įtariamojo darbdaviui vykdyti. Laikinas nušalinimas nuo pareigų ar laikinas teisės užsiimti tam tikra veikla sustabdymas negali trukti ilgiau kaip šešis mėnesius. Prireikus šios priemonės taikymas gali būti pratęstas dar iki trijų mėnesių. Pratęsimų skaičius neribojamas. Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka neteisėtu ir (ar) nutraukti šios procesinės prievartos priemonės taikymą, turi būti ginčijamas ne darbdavio, bet tardytojo (nagrinėjamu atveju – prokuroro) sprendimas (nutarimas).
- Paprastai ikiteisminio tyrimo pareigūnas nurodo įstaigai, ar reikalinga pradėti tarnybinio nusižengimo procedūrą. Tokio nurodymo negavus, rekomenduotina kreiptis į ikiteisminio tyrimo pareigūną, prašant informacijos apie konkretaus valstybės tarnautojo veiksmus/neveikimą dėl pareigų vykdymo. Gavus informaciją, jog valstybės atnautojas įtariamas dėl netinkamo pareigų vykdymo - pradėti tarnybinio nusižengimo procedūrą.

valstybės tarnautojas įtariamas ar kaltinamas padaręs tyčinį sunkų arba labai sunkų nusikaltimą arba įtariamas ar kaltinamas padaręs nusikaltimą arba baudžiamąjį nusižengimą valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams.

- *BK 11* straipsnis numato, kad sunkus nusikaltimas yra toks tyčinis nusikaltimas, už kurį baudžiamajame įstatyme numatyta didžiausia bausmė viršija šešerius metus laisvės atėmimo, bet neviršija dešimties metų laisvės atėmimo, o labai sunkus nusikaltimas - kai bausmė viršija dešimt metų laisvės atėmimo.
- *BK XXXIII* skyrius numato atsakomybę už: kyšininkavimą, prekybą poveikiu, papirkimą, piknaudžiavimą, neteisėtą teisių į daiktą įregistravimą, tarnybos pareigų neatlikimą.
- Už nurodytų nusikaltimų tyrimą yra atsakingos atitinkamos teisėsaugos institucijos, todėl tik gavus informaciją iš šių institucijų galimas nušalinimas.

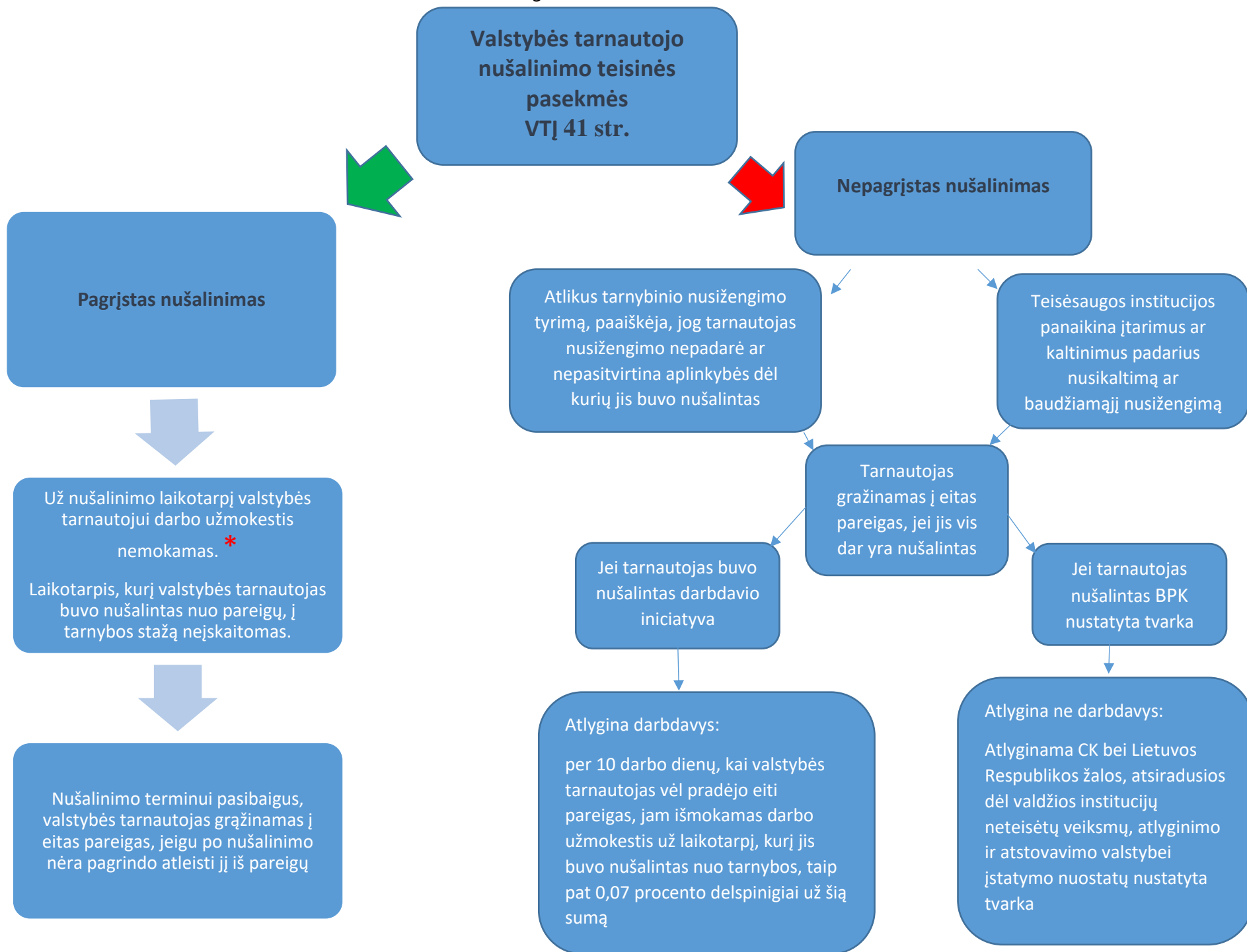
• **Šiuo atveju valstybės tarnautojas nušalinamas iki baudžiamojo proceso pabaigos (Konstitucinis Teismas pripažino šią nuostatą prieštaraujančia Konstitucijai) *.**

Atsižvelgiant į tai, jog dar nėra priimti šį Konstitucinio Teismo nutarimą įgyvendinantys teisės aktai, siūlytina, kiekvienu konkrečiu atveju, sprendimą dėl nušalinimo priimti tik įvertinus valstybės tarnautojo einamų pareigų pobūdį, atliekamas funkcijas ir kitas svarbias aplinkybes, dėl kurių tolesnis jo pareigų vykdymas būtų nesuderinamas su pareikštais įtarimais ar kaltinimais. Kilus pagrįstoms abejonėms, kad valstybės tarnautojo tolimesnė veikla nesuderinama su pareikštais įtarimais, svarstyti galimybė kreiptis į ikiteisminį tyrimą kontroliuojantį prokurorą, prašant įvertinti ar nėra aplinkybių numatytų *BPK 157* straipsnyje. Nušalinimo terminą būtų galima taikyti pagal analogiją numatytą *BPK 157* straipsnyje - nušalinamas iki 6 mėnesių laikotarpiui, prireikus šios priemonės taikymas gali būti pratęstas iki 3 mėnesių. Pratesimų skaičius neribojamas, bet visais atvejais nušalinimas negali trukti ilgiau kaip iki baudžiamojo proceso pabaigos.

Gali būti nušalintas

pradėjus tarnybinio nusižengimo tyrimą

- Gali būti nušalintas jei:
 - 1) tarnautojas toliau eidamas pareigas trukdo ar siekia paveikti tarnybinio nusižengimo tyrimo ar tarnybinio patikrinimo eigą ar rezultatus
 - arba
 - 2) tarnybinio nusižengimo tyrimas ar tarnybinis patikrinimas atliekamas dėl veikos, už kurią valstybės tarnautojas gali būti atleistas iš pareigų.
- Atkreiptinas dėmesys, kad tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama už šiurkštų tarnybinį nusižengimą, taip pat už kitą tarnybinį nusižengimą, jei prieš tai valstybės tarnautojui nors kartą per paskutinius 12 mėnesių buvo taikyta tarnybinė nuobauda – griežtas papeikimas.
- Atkreiptinas dėmesys, esant pagrindui manyti, kad valstybės tarnautojas padarė tarnybinį nusižengimą, už kurį gali būti paskirta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš valstybės tarnautojo pareigų, komisiją sudaryti būtina.
- Nušalinimo terminas neturi būti ilgesnis nei tarnybinio nusižengimo tyrimo procedūra.

*** Dėl Valstybės tarnybos įstatymo nuostatų, susijusių su valstybės tarnautojo nušalinimu nuo pareigų, taikymo po Konstitucinio Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (2018 m. birželio 29 d. redakcija) 40 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 41 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ įsigaliojimo**

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija pateikė nuomonę, kaip šiuo metu (iki Valstybės tarnybos įstatymo (toliau – VTĮ) atitinkamų nuostatų pakeitimo) turėtų būti sprendžiama (jeigu turėtų būti) dėl nušalintų valstybės tarnautojų, kurie nuo pareigų buvo nušalinti vadovaujantis VTĮ 40 straipsnio 1 dalies 3 punktu iki Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutarimo Nr. KT201-A-N15/2021 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (2018 m. birželio 29 d. redakcija) 40 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 41 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ nutarimo (toliau – Nutarimas) paskelbimo dienos.

1) Ar Nutarimas iš principo turėtų būti taikomas valstybės tarnautojams, dėl kurių sprendimai nušalinti nuo pareigų priimti ir kurie nušalinti iki Nutarimo paskelbimo, t. y. ar Nutarimas turėtų būti taikomas teisiniams padariniams, atsiradusiems iki Nutarimo paskelbimo dienos?

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnyje „Teisės akto pripažinimo prieštaraujančiu Konstitucijai pasekmės“, be kita ko, nustatyta, kad: Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai (1 dalis); Konstitucinio Teismo nutarimai yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams (2 dalis); visos valstybės institucijos bei jų pareigūnai privalo panaikinti savo priimtus poįstatyminius aktus ar jų nuostatas, kurie pagrįsti pripažintu nekonstituciniu teisės aktu (3 dalis); neturi būti vykdomi sprendimai, pagrįsti teisės aktais, kurie pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams, jeigu tokie sprendimai nebuvo įvykdyti iki atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo (4 dalis).

Konstitucinis Teismas 2011 m. spalio 25 d. nutarime yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas reikalavimas nutraukti neįvykdytų sprendimų, pagrįstų teisės aktais, kurie pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams, jeigu tokie sprendimai nebuvo įvykdyti iki atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo, vykdymą, t. y. draudimas vykdyti neįvykdytus sprendimus. Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 4 dalyje nustatytu teisiniu reguliavimu yra įtvirtintas draudimas vykdyti tokius sprendimus, kurie priėmimo metu buvo grindžiami teisės aktais, dar nepripažintais prieštaraujančiais Konstitucijai, ir dėl to buvo preziumuojama, kad jie yra teisėti, ir kurie negali būti vykdomi tuo metu, kai įsigalioja Konstitucinio Teismo nutarimas, kuriuo šie teisės aktai pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai. Taigi Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas draudimas vykdyti tokius sprendimus, kurie atitinka šias sąlygas: buvo priimti pagal teisės aktą iki jo pripažinimo prieštaraujančiu Konstitucijai, priėmimo metu buvo grindžiami teisės aktais, dar nepripažintais prieštaraujančiais Konstitucijai, ir dėl to buvo preziumuojama, kad jie yra teisėti, ir tuo metu, kai įsigaliojo Konstitucinio Teismo nutarimas, kuriuo tie teisės aktai pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai, nebuvo įvykdyti.

Įvertinus paminėtą teisinį reguliavimą, Konstitucinio Teismo suformuluotą oficialią konstitucinę doktriną, manytina, kad Nutarimas turi būti taikomas valstybės tarnautojams, dėl kurių sprendimai nušalinti nuo pareigų priimti ir kurie nušalinti iki Nutarimo paskelbimo, tačiau po Nutarimo paskelbimo šie sprendimai dar nėra įvykdyti, t. y. nėra pasibaigęs nušalinimo terminas.

2) Jeigu taip, ar šiuo metu įstaigos turėtų savo iniciatyva peržiūrėti tokių valstybės tarnautojų nušalinimo pagrindus be atskirų nušalintų valstybės tarnautojų prašymų?

Kaip minėta, pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 2 dalį Konstitucinio Teismo nutarimai yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams, o pagal 4 dalį teisės akto, kuris Konstitucinio Teismo nutarimu pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, pagrindu priimti ir iki to Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo nebaigti įvykdyti sprendimai nebegali būti vykdomi, kai įsigalioja Konstitucinio Teismo nutarimas.

Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo teisės aktas (jo dalis) yra pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, teisės sistemoje gali atsirasti įvairių neapibrėžčių, lacunae legis – teisinio reguliavimo spragų, net vakuumas; tuomet būtina atitinkamą teisinį reguliavimą pakoreguoti taip, kad būtų pašalintos teisinio reguliavimo spragos, kitos neapibrėžtys, kad teisinis reguliavimas taptų aiškus, darnus (Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d., 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2008 m. vasario 1 d. sprendimai).

Taip pat Konstitucinis Teismas ne kartą konstatavo, jog, pagal Konstituciją, konstitucinių nuostatų samprata, argumentai, išdėstyti Konstitucinio Teismo nutarimuose, taip pat kituose jo aktuose, saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas. Konstitucija netoleruoja tokios situacijos, kai atitinkamas teisėkūros subjektas vengia, delsia priimti atitinkamus teisės aktus, kuriais, vadovaujantis Konstitucinio Teismo nutarimuose pateikta Konstitucijos nuostatų oficialia samprata – oficialiąja konstitucine doktrina, būtų atitinkamai pakoreguotas teisinis reguliavimas, kuris Konstitucinio Teismo nutarimu pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, inter alia (ir pirmiausia) Konstitucijai; tokia situacija ypač netoleruotina tada, kai, įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo tam tikras teisės aktas (jo dalis) buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai (ar kitam aukštesnės galios teisės aktui), teisės sistemoje atsiranda lacuna legis, teisės spraga, t. y. kai tam tikri visuomeniniai santykiai lieka teisiškai nereguliuojami, nors, paisant iš Konstitucijos kylančių teisės sistemos nuoseklumo, vidinio neprieštaravimo imperatyvų ir atsižvelgiant į tų visuomeninių santykių turinį, turi būti teisiškai sureguliuoti (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2008 m. vasario 1 d., 2015 m. sausio 14 d. sprendimai).

Todėl manytina, kad netgi nesant atskirų nušalintų valstybės tarnautojų prašymų, taip pat nesant atitinkamo teismo sprendimo sprendimus dėl nušalinimo priėmusios įstaigos, kaip teisę taikančios institucijos, vykdydamos Nutarimą ir remdamosi jame išdėstytais argumentais, turėtų savo iniciatyva kuo skubiau peržiūrėti tokių valstybės tarnautojų nušalinimo pagrindus, t. y. tiek, kiek tai yra įmanoma įstatymų leidėjui aiškiai nesuregulius pagal individualią kiekvieno asmens situaciją spręsti dėl nušalinimo tikslingumo ir pagrįstumo po Nutarimo įsigaliojimo.

Taip pat paminėtina, kad žemesnės galios teisės aktuose esančias teisės spragas (neiškiriant nė legislatyvinės omisijos) galima užpildyti ad hoc, teismams pagal savo kompetenciją sprendžiant bylas dėl individualaus visuomeninio santykio ir taikant (bei aiškinant) teisę. Todėl tais atvejais, kai atitinkamas teisėkūros subjektas nėra įvykdęs savo konstitucinės pareigos – nėra išleidęs teisės akto (-ų), kuriuo (-iais) vietoje teisės akto (jo dalių), Konstitucinio Teismo nutarimu pripažinto prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, inter alia Konstitucijai, būtų nustatytas naujas (kitoks) teisinis reguliavimas, suderintas su tais aukštesnės galios teisės aktais, inter alia Konstitucija, teismai turi konstitucinę pareigą užtikrinti asmens, kuris kreipiasi į teismą dėl savo teisių ar laisvių pažeidimo, teises, laisves, kitas konstitucines vertybes; taigi teismai neabejotinai turi ir iš Konstitucijos kylančius įgaliojimus taikyti inter alia bendruosius teisės principus, taip pat aukštesnės galios teisės aktus, pirmiausia Konstituciją – aukščiausiąją teisę. Tačiau pabrėžtina, kad teismams vykdam šiuos savo konstitucinius įgaliojimus atitinkamos teisės spragos galutinai nepašalinamos – jos tik užpildomos ad hoc; vis dėlto tai leidžia užtikrinti asmens, kuris kreipiasi į teismą dėl savo pažeistų teisių gynimo, teisių ir laisvių apsaugą esant būtent tam individualiam visuomeniniam santykiui, dėl kurio byla yra nagrinėjama teisme (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2007 m. birželio 7 d. nutarimas).

Taigi esant po Nutarimo įsigaliojimo priimtiems teismo sprendimams, kuriuose nuspręsta dėl Nutarimu antikonstituciniu pripažinto teisinio reguliavimo sudarytos teisės spragos užpildymo ad hoc, įstaigos, peržiūradamos savo priimtų sprendimų dėl valstybės tarnautojų nušalinimo pagrindus, galėtų mutatis mutandis atsižvelgti ir į tokių teismų sprendimų nuostatas.

3) Jeigu taip, kaip turėtų būti sprendžiamas darbo užmokesčio klausimas paaiškėjus, kad būtinybė nušalinti išlieka?

Nutarimu pripažinta, kad VTĮ (2018 m. birželio 29 d. redakcija, TAR, 2018-07-16, Nr. 12037) 41 straipsnio 2 dalis tiek, kiek pagal ją sudarytos prielaidos neapibrėžta, taigi ir ilgą, laiką nemokėti darbo užmokesčio pagal šio įstatymo 40 straipsnio 1 dalies 3 punktą nuo pareigų nušalintam valstybės tarnautojui, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pastebėtina, kad Nutarime, sprenddamas dėl VTĮ 40 straipsnio 1 dalies 3 punkto, Konstitucinis Teismas aiškiai nurodė, kad priimant sprendimą dėl nušalinimo reikalingumo, kiekviena situacija turi būti vertinama individualiai pagal tam tikrus kriterijus, o sprendžiant dėl VTĮ 41 straipsnio 2 dalies Nutarime nėra konkrečiai nurodyta, nuo kurio laiko ir kokio dydžio darbo užmokestis turi būti mokamas nušalinimo nuo pareigų metu.

Konstitucinis Teismas Nutarime pažymėjo, kad įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į nušalintų nuo pareigų valstybės tarnautojų teisinio statuso, be kita ko, teisės dirbti kitą darbą ir gauti socialinę apsaugą nedarbo atveju, įgyvendinimo ypatumus, negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį ilgą laiką nuo pareigų nušalintam valstybės tarnautojui, praėjus tam tikram įstatymų leidėjo nustatytam protingam laikui nuo nušalinimo pradžios, atlyginimas (ar jo dalis) ir toliau nebūtų mokamas, taip neužtikrinant jam net jo minimalių socialiai priimtinių poreikių. Konstitucinis Teismas pažymėjo ir tai, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas atlyginimo dydį tokiems asmenims, turi atsižvelgti, be kita ko, į tai, kad jie nušalinimo laikotarpiu nevykdo valstybės tarnautojo pareigų, taip pat įvertinti jiems taikomų teisės dirbti kitą darbą ar užsiimti kita veikla ribojimų apimtį. Taigi, įvertinęs šiuos aspektus, dėl darbo užmokesčio mokėjimo turės nuspręsti įstatymų leidėjas ir, tikėtina, kad tai bus nustatyta visiems asmenims vienodai, neindividualizuojant ir nevertinant konkrečiau atvejo (priešingai nei dėl 40 straipsnio 1 dalies 3 punkto).

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Konstitucinis Teismas VTĮ 41 straipsnio 2 dalį prieštaraujančia Konstitucijai pripažino ne visa apimtimi, t. y. pats draudimas mokėti darbo užmokesčių nušalinimo nuo pareigų metu gali būti nustatytas, tik dėl jo laiko turi nuspręsti tokius įgaliojimus turintis įstatymų leidėjas arba teismas (iki VTĮ pakeitimų priėmimo).

Svarbu paminėti ir tai, kad sprendimas mokėti darbo užmokesčių (jo dalį) nušalintam valstybės tarnautojui yra susijęs su valstybės biudžeto lėšų naudojimu. Valstybės biudžeto lėšos yra valstybės turtas, o, pagal Konstitucinio Teismo praktiką, tik įstatymų leidėjas gali nustatyti svarbiausius valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo teisių turinio elementus (Konstitucinio Teismo 2015 m. vasario 24 d. nutarimas). Taip pat pastebėtina, jog viešojoje teisėje vadovujamasi principu „draudžiama viskas, kas nėra tiesiogiai leidžiama“, o nuosekloje teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad plečiamasis aiškinimas viešojoje teisėje negalimas.

Todėl tol, kol nėra priimti atitinkami VTĮ pakeitimai (nesant atitinkamo įstatyminio reguliavimo), abejotina, ar įstaiga, priėmusi sprendimą dėl nušalinimo po Nutarimo įsigaliojimo, galėtų pati ad hoc užpildyti įstatyminio reguliavimo spragas ir, nesant įstatymo nuostatų, priimti sprendimą dėl darbo užmokesčio (jo dalies) mokėjimo nušalintam nuo pareigų valstybės tarnautojui, nustatyti protingą laiką nuo nušalinimo pradžios, kai atlyginimas nėra mokamas.

Be to, manytina, kad įstatymų leidėjas, sprenddamas šią situaciją ir VTĮ nustatydamas reikiamą teisinį reguliavimą, turėtų spręsti dar ir dėl nepagrįstai nemokėto darbo užmokesčio (jo dalies) kompensavimo už laikotarpį, viršijantį protingą darbo užmokesčio nemokėjimo terminą (nuo Nutarimo įsigaliojimo iki VTĮ pakeitimų įsigaliojimo).

4) Kaip turėtų būti sprendžiamas neišmokėto darbo užmokesčio klausimas paaiškėjus, kad būtinybės nušalinti nėra, – ar darbo užmokestis valstybės tarnautojams turėtų būti sumokamas už visą nušalinimo laikotarpį, ar toks laikotarpis skaičiuotinas tik nuo Konstitucinio Teismo nutarimo paskelbimo dienos?

Pagal Konstitucijos 107 straipsnį, Konstitucinio Teismo sprendimų galia dėl teisės aktų atitikties Konstitucijai yra nukreipiama į ateitį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 13 d. sprendimas). Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies nuostata, jog teisės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, reiškia, kad tol, kol Konstitucinis Teismas nėra priėmęs sprendimo, jog atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, preziumuojama, kad toks teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir kad tokio teisės akto (jo dalies) pagrindu atsiradę teisiniai padariniai yra teisėti (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2010 m. gruodžio 22 d., 2011 m. spalio 25 d. nutarimai). Vadinasi, pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį, iki Konstitucinio Teismo sprendimo, kad atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, oficialaus paskelbimo preziumuojama, kad toks teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir kad teisinės pasekmės (kaip antai, pagal atitinkamą institucijos sprendimą, priimtą vadovaujantis šiuo teisės aktu (jo dalimi), asmuo įgijo tam tikras teises ar atitinkamą teisinį statusą arba asmeniui atitinkamu institucijos sprendimu nebuvo suteikta tam tikrų teisių ar atitinkamo teisinio statuso), atsiradusios tokio teisės akto (jo dalies) pagrindu, yra teisėtos (Konstitucinio Teismo 2011 m. spalio 25 d. nutarimas).

Atsižvelgiant į paminėtą teisinį reguliavimą ir Konstitucinio Teismo suformuluotą oficialią konstitucinę doktriną, manytina, kad tuo atveju, jei įstaigoje būtų nuspręsta, kad nušalinti nuo pareigų nėra (nebėra) tikslinga ir pagrįsta, darbo užmokestis turėtų būti skaičiuojamas nuo Nutarimo paskelbimo dienos.

Neblaivumo ir/ar apsvaigimo nuo narkotinių, psichotropinių ar toksinių medžiagų nustatymo rekomenduotina procedūra

VTĮ ir su juo susiję teisės aktai nenustato nušalinimo nuo darbo dėl neblaivumo ir/ar apsvaigimo nuo narkotinių, psichotropinių ar toksinių medžiagų (toliau – psichiką veikiančios medžiagos) procedūrų. Prašome naudotis VDI rekomendacijomis:

Darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartį, valstybės tarnautojų ir Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme nurodytų valstybės pareigūnų (toliau – darbuotojai) iškvėptame ore, kraujyje ir kituose organizmo skysčiuose leidžiama etilo alkoholio koncentracija darbo metu – 0,2 promilės. Jeigu alkoholis vartotas pagal protokolo reikalavimus arba alkoholio vartojimas susijęs su gamybos, technologiniu ar kitais procesais, kurių metu alkoholis vartotas pagal darbdavio nustatytus reikalavimus vietiniuose (lokaliniuose) norminiuose teisės aktuose, darbuotojų biologinėse organizmo terpėse leidžiama etilo alkoholio koncentracija darbo metu – 0,4 promilės. Valstybinė darbo inspekcija siūlo darbdaviams naudoti [Nušalinimo nuo darbo dėl neblaivumo ar apsvaigimo nuo psichiką veikiančių medžiagų akto pavyzdinę formą](#).

Prieš pradėdant nušalinimo nuo darbo dėl neblaivumo ir/ar apsvaigimo nuo narkotinių, psichotropinių ar toksinių medžiagų (toliau – psichiką veikiančios medžiagos) procedūrą:

Rekomenduojama įvertinti požymius, kuriems esant galima įtarti, kad asmuo yra neblaivus ar apsvaigęs nuo psichiką veikiančių medžiagų:

- iš burnos sklindantis alkoholio kvapas;
- neadekvati elgsena (susijaudinęs, dirglus, agresyvus, vangus ir kiti požymiai);
- nerišli kalba;
- nekoordinuoti judesiai, nestabili laikysena;
- kitus požymius.

Nušalinimo aktą rekomenduojama surašyti ir pasirašyti įstaigos vadovui arba kitam įgaliotam asmeniui, dalyvaujant ne mažiau kaip dviem įstaigos darbuotojams.

Nušalinimo akte rekomenduojama nurodyti:

- pagrindą (pavyzdžiui, tarnybinis pranešimas ar kita informacija), dėl kurio kilo įtarimas, kad darbuotojas yra neblaivus ar apsvaigęs nuo psichiką veikiančių medžiagų;
- požymius, kuriems esant kilo įtarimas, kad darbuotojas yra neblaivus ar apsvaigęs nuo psichiką veikiančių medžiagų.

Susipažinus su Nušalinimo aktu, nušalinamam darbuotojui siūloma jame pasirašyti nurodant apie savo sutikimą ar nesutikimą su nušalinimu nuo darbo dėl neblaivumo ar apsvaigimo nuo psichiką veikiančių medžiagų.

Rekomenduojama, kad nušalinamas darbuotojas įstaigos vadovo arba kito įgalioto asmens raštišku nurodymu nedelsdamas raštu paaiškintų neblaivumo ar apsvaigimo aplinkybes. Paaiškinimas pridedamas prie Nušalinimo akto.

Apie nušalinamo darbuotojo atsisakymą susipažinti su Nušalinimo aktu ar/ir pasirašyti Nušalinimo aktą, ar/ir pateikti paaiškinimą arba atsisakymą vykti atlikti medicininę apžiūrą pažymima pačiame Nušalinimo akte.

DARBUOTOJŲ NEBLAIVUMO IR APSVAIGIMO NUSTATYMAS

Darbuotojų neblaivumo ir apsvaigimo nustatymą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gegužės 18 d. nutarimas Nr. 503 „[Dėl transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklių patvirtinimo ir leidžiamos etilo alkoholio koncentracijos darbo metu nustatymo](#)“.

Vadovaujantis šiuo nutarimu, įtarus, kad darbuotojas neblaivus, metrologiškai patikrintomis specialiosiomis techninėmis priemonėmis darbdavys turi teisę patikrinti alkoholio koncentraciją darbuotojo iškvėptame ore.

Atvejai, kai etilo alkoholio koncentracija darbuotojo iškvėptame ore yra didesnė už leidžiamą, užregistruojami tam skirtame žurnale.

Žurnale nurodomi šie duomenys:

- metrologiškai patikrintos specialiosios techninės priemonės, kuria tikrinama alkoholio koncentracija darbuotojo iškvėptame ore, markė, modelis, numeris;
- specialiosios techninės priemonės metrologinės patikros data ir jos galiojimo data;
- alkoholio koncentracijos darbuotojo iškvėptame ore tikrinimo data ir tikslus laikas (valanda ir minutės);
- asmens, kuris atliko tikrinimą, vardas, pavardė, pareigos ir parašas;
- tikrinto darbuotojo vardas, pavardė, gimimo data, parašas, patvirtinantis, kad jis susipažino su tikrinimo rezultatais. Jeigu tikrintas darbuotojas atsisako pasirašyti susipažinti su tikrinimo rezultatais, asmuo, kuris atliko tikrinimą, tai pažymi žurnale;
- tikrinimo rezultatai (skaičiais ir žodžiais).

Kai darbdavys ar jo įgaliotas asmuo atlikti darbuotojo tikrinimo neturi galimybės arba to padaryti objektyviai neįmanoma, darbuotojo neblaivumas nustatomas siunčiant darbuotoją atlikti medicininės apžiūros.

Siuntime privaloma nurodyti:

- asmens sveikatos priežiūros įstaigos, į kurią siunčiamas darbuotojas atlikti medicininės apžiūros, pavadinimą ir adresą;
- darbdavio, išrašiusio siuntimą, ir jo įgalioto asmens, kai šis pristato darbuotoją į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, vardą, pavardę, pareigas, darbovietės pavadinimą, adresą ir kodą;
- siunčiamojo darbuotojo vardą, pavardę ir gimimo datą;
- siuntimo priežastį (bendros asmens būklės įvertinimo išvadą, jeigu vertinta, tikrinimo, jeigu atliktas, rezultatus);
- darbuotojo pristatymo į asmens sveikatos priežiūros įstaigą datą ir tikslų laiką (valandą ir minutes).

Siuntimas dėl asmens neblaivumo ar apsvaigimo nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatymo surašomas ir į asmens sveikatos priežiūros įstaigą darbuotojas pristatomas ne vėliau kaip per valandą nuo darbuotojo neblaivumo arba požymių, pagal kuriuos galima įtarti, kad darbuotojas yra apsvaigęs nustatymo momento.

Darbuotoją medicininei apžiūrai atlikti į asmens sveikatos priežiūros įstaigą pristato darbdavys pats ar jo įgaliotas asmuo. Siuntimas pateikiamas medicinos specialistui, atliksiančiam pristatyto kito asmens medicininę apžiūrą.

Darbdaviai, siuntę darbuotoją atlikti medicininės apžiūros, atlygina medicininės apžiūros išlaidas asmens sveikatos priežiūros įstaigai jų ir asmens sveikatos priežiūros įstaigos sutarta tvarka per 10 darbo dienų nuo darbuotojo medicininės apžiūros atlikimo akto gavimo. Jeigu asmens sveikatos priežiūros įstaigos medicininės apžiūros akto išvada patvirtina, kad nušalintas nuo darbo darbuotojas buvo neblaivus ar apsvaigęs nuo psichiką veikiančių medžiagų, darbdavio patirtos medicininės apžiūros išlaidos gali būti atlygintos VTI 39 straipsnio (Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisė į žalą padariusį valstybės tarnautoją) nustatyta tvarka.

IŠVADOS:

1. Tiek savo iniciatyva, tiek gavęs teisėsaugos institucijų privalomai vykdyti nurodymą, sprendimą dėl nušalinimo priima į pareigas priimantis asmuo, o kai valstybės tarnautoją į pareigas priima Seimas, Vyriausybė, savivaldybės taryba, – Seimo Pirmininko, Ministro Pirmininko, savivaldybės mero sprendimu.
2. Nušalinimas nuo pareigų turėtų būti neatsiejamai susijęs su tarnybinio nusižengimo tyrimu, tik išskirtiniais atvejais gali būti nesiejama, kai tarnautojas nušalinamas Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nustatyta tvarka atliekamo patikrinimo laikotarpiui bei kai tarnautojas kaltinamas už sunkų nusikaltimą, kuris nesusijęs su pareigomis.
3. Remiantis Valstybės tarnautojų registro duomenimis (be vidaus tarnybos statutinių), daugiausia nušalinta buvo kitų įstatymų nustatytų subjektų sprendimu, t. y. teisėsaugos pareigūnų iniciatyva. Vidutinis nušalinimo laikotarpis – 100 dienų.
4. Remiantis INFOLEX duomenimis, įvertinus 40 administracines bylas išnagrinėtas Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme dėl ginčų susijusių su valstybės tarnautojų nušalinimu nuo pareigų – net 33 administracinėje byloje teismas konstatavo, jog nušalinimas buvo pagrįstas ir teisėtas.

Teisminė praktika:

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2011-04-14 nutartimi administracinėje byloje Nr. A⁶²-2228/2011 pažymėjo, kad nei Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas (išskyrus *VTĮ 34* str. 1 d., kurioje *inter alia* įtvirtinta valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens teisė valstybės tarnautojui, kuris pasirodė tarnyboje (darbe) neblaivus, apsvaigęs nuo narkotinių ar toksinių medžiagų, tą dieną neleisti dirbti ir sustabdyti darbo užmokesčio mokėjimą), nei Taisyklės atskirai ir išsamiai nereglamentuoja, kaip turi elgtis valstybės tarnautoją į pareigas priėmęs asmuo, kai nustatoma, kad valstybės tarnautojas tarnyboje galimai yra neblaivus, t. y. procedūriškai nereglamentuoja, kokia tvarka ir būdais turi būti fiksuojamas valstybės tarnautojo neblaivumo faktas. Esant šioms aplinkybėms, teisėjų kolegija sprendžia, kad fiksuojant valstybės tarnautojo neblaivumo faktą gali būti vadovaujamosi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 452 patvirtintomis Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo taisyklėmis, kuriose įtvirtinta darbuotojo siuntimo į sveikatos priežiūros įstaigą atlikti medicininės apžiūros tvarka. Kita vertus, teisėjų kolegija pažymi, kad minėtame teisės akte įtvirtinta neblaivumo nustatymo tvarka, vertinant ją tarnybinių santykių kontekste, nėra privaloma. Neblaivumo patikrinimas medicininėje įstaigoje yra tik vienas iš įrodymų fiksavimo būdų, kuriuo nagrinėjamoje byloje atsakovas galėjo pasinaudoti, siekdamas pagrįsti pareiškėjos neblaivumo faktą. Ta aplinkybė, kad pareiškėjos R. S. neblaivumas nebuvo patikrintas medicinos įstaigoje, nereiškia, jog atsakovas pareiškėjos neblaivumo fakto negalėjo įrodinėti kitomis leistinomis priemonėmis, taip pat savaime nesudaro pakankamo pagrindo visą tarnybinio patikrinimo ir tarnybinės nuobaudos skyrimo procedūrą pripažinti neteisėta.

LVAT 2012-04-30 Administracinė byla Nr. A²⁶¹-1581/2012

Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. birželio 17 d. nutartimi teismas nutarė laikinai nušalinti įtariamąjį P. S. nuo Lazdijų rajono savivaldybės administracijos Architektūros skyriaus vedėjo- vyriausiojo architekto pareigų 3 (trims) mėnesiams, terminą skaičiuojant nuo 2011 m. birželio 17 d. Taigi teismo nutartimi nustatytas konkretus terminas, nuo kurio P. S. nušalinamas nuo einamų pareigų.

Baudžiamojo proceso kodekso 157 straipsnyje, kuriuo vadovaujantis pareiškėjo atžvilgiu buvo pritaikyta minima procesinės prievartos priemonė, nurodyta, kad nusikalstamos veikos tyrimo metu ikiteisminio tyrimo teisėjas, gavęs prokuroro prašymą, nutartimi turi teisę laikinai nušalinti įtariamąjį nuo pareigų ar laikinai sustabdyti teisę užsiimti tam tikra veikla, jei tai būtina, kad būtų greičiau ir nešališkiau ištirta nusikalstama veika ar užkirsta įtariamajam galimybė daryti naujas nusikalstamas veikas. Nutartis laikinai nušalinti įtariamąjį nuo pareigų siunčiama įtariamojo darbdaviui vykdyti.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija 2009 m. kovo 13 d. nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A¹⁹ – 64/2009, pažymėjo, kad procesinės prievartos priemonės – nušalinimo nuo pareigų baudžiamojo proceso metu – paskirtis – neleisti atitinkamam valstybės pareigūnui likti tarnyboje (darbe), jeigu nenušalintas nuo pareigų jis turėtų galimybę trukdyti baudžiamosios bylos tyrimui ar net daryti nusikaltimus. Šio nušalinimo atveju darbdavys negali atsisakyti ir privalo vykdyti prokuroro (tardytojo) nutarimą. Kadangi nušalinimas nuo pareigų gali būti panaikinamas tik prokuroro (tardytojo) nutarimu, nušalinimo trukmė ir nušalinimo pasekmės pareigūno tarnybos santykiams nepriklauso nuo darbdavio valios. Šios aplinkybės leidžia pagrįstai konstatuoti, kad siekiant pripažinti asmens nušalinimą nuo pareigų Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka neteisėtu ir (ar) nutraukti šios procesinės prievartos priemonės taikymą, turi būti ginčijamas ne darbdavio, bet tardytojo (nagrinėjamo atveju – prokuroro) sprendimas (nutarimas).

Taigi Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. birželio 17 d. nutartis atsakovui buvo privaloma vykdyti. Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. birželio 17 d. nutartimi P. S. laikinai nušalintas nuo Lazdijų rajono savivaldybės administracijos Architektūros skyriaus vedėjo- vyriausiojo architekto pareigų 3 mėnesiams, terminą skaičiuojant nuo 2011 m. birželio 17 d., todėl nuo šios datos atsakovas privalėjo vadovaujantis *Valstybės tarnybos įstatymo 34* straipsnio 2 dalimi P. S. sustabdyti darbo užmokesčio mokėjimą.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija 2009 m. kovo 13 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-525-64/2009 lingvistiniu teisės aiškinimo būdu analizuodama šią Vidaus tarnybos statuto nuostatą, padarė išvadą, jog pareigūnui darbo užmokestis ir delspinigiai už nušalinimo laikotarpį šios nuostatos pagrindu be kita ko turi būti mokami kai tarnybinio patikrinimo metu nustatoma, 1) kad pareigūnas nepadarė tarnybinio nusizengimo, arba (ir), 2) kad nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, t. y. šių aplinkybių nebuvimas turi būti konstatuotas pareigūno atžvilgiu pradėto tarnybinio patikrinimo metu.

Esant šioms aplinkybėms bei atsižvelgdama į tai, kad procesinių prievartos priemonių taikymas nėra darbo (tarnybos) teisinių santykių dalis, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegija konstatavo, kad esant ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar teismo sprendimui pritaikyti procesinę prievartos priemonę – nušalinimą nuo pareigų, ginčui dėl negauto darbo užmokesčio, delspinigių bei tarnybos stažo išspręsti taikomos ne Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 5 ir 6 dalių, bet *Valstybės tarnybos įstatymo* 34 straipsnio 5 dalies ir (ar) atitinkamai Lietuvos Respublikos *civilinio kodekso* bei Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymo nuostatos.

LVAT 2015-11-19 Administracinė byla Nr. A-2180-756/2015

Taigi nagrinėjamo ginčo esmė – pareiškėjo nušalinimo nuo pareigų teisėtumas ir pagrįstumas. Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnyje (2013 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. XII-456 redakcija) nustatyta, kad pareigūnas nuo pareigų nušalinamas *Valstybės tarnybos įstatymo* ir kitų įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka. Pagal *Valstybės tarnybos įstatymo* 34 straipsnio (2013 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. XII-451 redakcija), reglamentuojančio valstybės tarnautojo nušalinimo nuo pareigų atvejus, 2 dalies 3 punktą valstybės tarnautojas nuo pareigų gali būti nušalinamas, jeigu jis įtariamas ar kaltinamas padaręs tyčinį sunkų arba labai sunkų nusikaltimą arba įtariamas ar kaltinamas padaręs nusikaltimą arba baudžiamąjį nusizengimą, nurodytus Lietuvos Respublikos *baudžiamojo kodekso* XXXIII skyriuje.

Bylos duomenimis nustatyta, kad Panevėžio apygardos teismo 2014 m. rugpjūčio 26 d. nutartimi baudžiamoji byla Nr. 1-134-185/2014, kurioje (be kitų asmenų) V. M., kaltinamas pagal Lietuvos Respublikos *baudžiamojo kodekso* 25 straipsnio 3 dalį ir 178 straipsnio 3 dalį, 25 straipsnio 3 dalį ir 199² straipsnio 1 dalį, 25 straipsnio 3 dalį ir 228 straipsnio 2 dalį (2007 m. birželio 28 d. įstatymo Nr. X-1233 redakcija) perduota nagrinėti viešajame teismo posėdyje. Nusikaltimai, numatyti *Baudžiamojo kodekso* 178 straipsnio 3 dalyje ir 199² straipsnio 1 dalyje, kuriais kaltinamas pareiškėjas, pagal *Baudžiamojo kodekso* 11 straipsnio nuostatas pripažįstami sunkiais, o *Baudžiamojo kodekso* 228 straipsnio 2 dalyje numatytas nusikaltimas yra nurodytas šio kodekso XXXIII skyriuje. Taigi, Šiaulių policijos komisariato viršininkas, įvertinęs gautus duomenis iš Panevėžio apygardos teismo, turėjo teisę nušalinti V. M. nuo pareigų. Per kurį laiką institucijos vadovas turi tai padaryti, įstatymas nereglamentuoja. Priimdamas ginčijamą įsakymą atsakovas nepažeidė ir *Valstybės tarnybos įstatymo* 34 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytų reikalavimų.

LVAT 2009-03-13 Administracinė byla Nr. A¹⁹ – 64/2009

Pareiškėjas, dirbęs pasieniečiu, kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti iš atsakovės Valstybės sienos apsaugos tarnybos darbo užmokestį ir delspinigius už laikotarpį (daugiau nei 4 m.), per kurį pareiškėjas buvo nušalintas nuo pareigų, įskaitant į vidaus tarnybos stažą nušalinimo nuo pareigų laikotarpį. Pirmosios instancijos teismas skundą atmetė. LVAT konstatavo, kad vidutinis darbo užmokestis už nušalinimą nuo pareigų priteisiamas iš darbdavio tik tiems valstybės tarnybos pareigūnams, kurie buvo nepagrįstai nušalinti nuo pareigų darbdavio iniciatyva tarnybinio patikrinimo metu (Vidaus tarnybos statuto 28 str. 5 ir 6 d.). Nagrinėjamu atveju pareigūnas nuo pareigų nušalintas prokuroro nutarimu atliekant ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje dėl kontrabandos. Vėliau, pareiškėjo atžvilgiu nutraukus ikiteisminį tyrimą, jis buvo grąžintas į tarnybą. Kadangi procesinių prievartos priemonių taikymas nėra darbo (tarnybos) teisinių santykių dalis, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai sprendė, kad atsakovei nekilo atsakomybė ir iš jos priteisti darbo užmokestį bei delspinigius už laikotarpį, per kurį pareiškėjas buvo neteisėtai nušalintas nuo pareigų, negalima. Teismas taip pat pažymėjo, kad šis sprendimas neužkerta kelio pareiškėjui

siekti žalos atlyginimo CK 6.272 str. ar Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įst. numatyta tvarka. LVAT pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

LVAT 2017 m. birželio 1 d. Administracinė byla Nr. eA-3283-492/2017

Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad Departamento direktorius, atsižvelgdamas į Departamento Kriminalinės žvalgybos skyriaus viršininko pavaduotojo 2016 m. birželio 1 d. tarnybinį pranešimą Nr. TP-1120, kuriame buvo nurodyta, kad vykdamas Departamento vidaus saugumo užtikrinimo funkciją, buvo gauta informacijos, signalizuojančios apie nederamą ir neetišką Bendrųjų reikalų skyriaus vedėjo T. J. elgesį su Departamento darbuotojais, kuris galbūt atitinka Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 punkte įtvirtintą priekabiavimo apibrėžimą, o pareiškėjo vykdoma komunikacija su dauguma pavaldžių darbuotojų yra užgauli ir žeminanti asmens orumą, sukurianti bauginančią ir (ar) įžeidžiančią darbinę aplinką, 2016 m. birželio 2 d. Departamento Teisės ir vidaus tyrimų skyriui pavedė atlikti tarnybinio nusižengimo tyrimą.

Departamento Personalo skyriaus vyriausioji specialistė, atlikusi psichologinį vertinimą, 2016 m. liepos 11 d. tarnybiniame pranešime Nr. TP-1505 Departamento direktorių informavo, kad Bendrųjų reikalų skyriaus darbuotojai dėl T. J. veiksmų patyrė didelę įtampą, todėl ji, skyriaus vedėją nušalinus nuo pareigų, darbuotojams pasiūlė emocijų ventiliacijos grupę, kaip neatidėliotinos psichologinės pagalbos priemonę. Susitikime buvo nustatyta, kad darbuotojai patyrė daug pažeminimų ir jų darbo nuvertinimo, jie jautėsi nuolat kontroliuojami ir sekami darbo vietoje. Darbuotojos nuolat susidurdavo su seksistiniu Bendrųjų reikalų skyriaus vedėjo elgesiu ir seksualiniu priekabiavimu. Dauguma darbuotojų moterų aktyviai vengė spręsti darbinis klausimus vienuoje su skyriaus vedėju. Trikdančiai darbuotojus veikė subordinuoti santykiai, kai darbuotojams yra sunkiau pasipriešinti, jie gali jaustis priklausomi ir bejėgiai, pažeminimą ir priekabiavimą išgyveno savyje, o tai galėjo neigiamai paveikti jų savivertės jausmą. Antrinio darbuotojų traumavimo patirtį lėmė aplinkybė, kai pareiškėjas išviešino tarnybiniame tyrime pateiktus darbuotojų parodymus.

Teismas konstatavo, kad pareigūnas nubaustas pagrįstai.

LVAT 2017 m. kovo 31 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-3045-520/2017

Pareiškėjas paaiškino, kad atsakovas Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija (toliau – ir atsakovas, Ministerija), priėmęs Įsakymą, netinkamai įgyvendino jam suteiktą diskrecijos teisę ir nesilaikė imperatyvių Įsakymo turiniui keliamų reikalavimų. Įsakyme yra nurodytas tik nušalinimo nuo pareigų laikotarpis ir nušalinimo teisinis pagrindas, tačiau nėra įvardytos nušalinimo priežastys, nors pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 34 straipsnio 2 dalį tai turėjo būti padaryta. Pareiškėjo teigimu, siekiant išimtinai formaliai atitikti keliamą reikalavimą dėl nušalinimo priežasčių nurodymo, Įsakyme yra apsirojama nuoroda į pareiškėjui nežinomo turinio Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – ir Kalėjimų departamentas, Departamentas) 2016 m. rugpjūčio 10 d. raštą Nr. (1.39)7R-5261 „Dėl informacijos pateikimo“. Pareiškėjas laikėsi pozicijos, kad atsakovas, gavęs Departamento pateiktus dokumentus, turėjo nustatyti, ar reikia taikyti Valstybės tarnybos įstatymo 34 straipsnio 2 dalies 2 punktą, o nustatęs, jog toks taikymas reikalingas, šį savo sprendimą motyvuotai pagrįsti. Vien tik nuoroda į ribotam subjektų ratui žinomą dokumentą – Departamento 2016 m. rugpjūčio 10 d. raštą Nr. (1.39)7R-5261 „Dėl informacijos pateikimo“ – neturėtų būti laikoma pakankamu ir tinkamu diskrecijos teisės įgyvendinimo pagrindu, motyvavimu.

Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju pareiškėjui buvo žinoma, kad pradėtas tarnybinis patikrinimas ir kad tai yra susiję su jo tarnybine veikla, Įsakyme aiškiai nurodytas esminis faktinis pagrindas – pradėtas tarnybinis patikrinimas, nušalinimo teisinis pagrindas – Valstybės tarnybos įstatymo 34 straipsnio 2 dalies 2 punktas, pareiškėjui nebuvo užkirstas kelias ginčyti Įsakymą, nors detalių apie jo padarytą veiką, kurią atsakovas vertino kaip veiką, už kurią pareiškėjas gali būti atleistas iš valstybės tarnybos, Įsakyme ir nebuvo nurodyta. Pareiškėjui buvo žinomos ir suprantamos Įsakymo pasekmės, t. y. kad jis yra nušalintas nuo tarnybos tarnybinio patikrinimo laikui ir jam nebus mokamas atlyginimas atliekamo patikrinimo metu, todėl nagrinėjamu atveju vertinti, kad šioje byloje Įsakymas turi būti panaikintas vien dėl nepakankamo

motyvavimo, nėra pagrindo. Atsakovas šioje byloje pateikė įrodymus, kad tarnybinis patikrinimas buvo pradėtas dėl veikų, už kurias valstybės tarnautojas gali būti atleistas iš tarnybos (Kalėjimų departamento Imuniteto skyriaus 2016 m. rugpjūčio 10 d. pažyma Nr. LV-2919 apie kriminalinės žvalgybos tyrimo Nr. KŽTB-002-1-2015 metu gautą informaciją; 2016 m. rugpjūčio 19 d. pranešimas apie tarnybinį nusižengimą, kuriuose nurodytos pareiškėjo veikos, dėl kurių jis įtariamas padaręs tarnybinį nusižengimą). Pareiškėjui buvo sudaryta galimybė teikti atsikirtimus į atsakovo pateiktus įrodymus, ginčyti atsakovo poziciją dėl veikų vertinimo Įsakymo priėmimo metu. Pirmosios instancijos teismas, įvertinęs pareiškėjo tarnybinių nusižengimų, kuriais jis buvo įtariamas, teisinius pagrindus, nustatė, kad už tas veikas pareiškėjui galėjo būti taikoma ir pati sunkiausia tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų. Pažymėtina, kad pareiškėjas apeliaciniame skunde nenurodo jokių teisiškai pagrįstų aplinkybių, dėl kurių ši pirmosios instancijos teismo išvada turėtų būti pripažinta neteisinga.

Teismas konstatavo, kad pareiškėjas nušalintas pagrįstai.

LVAT 2018 m. vasario 14 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2915-575/2018

Pareiškėjas šioje byloje skundžia Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento direktoriaus 2017 m. gegužės 16 d. įsakymą „Dėl E. M. nušalinimo nuo pareigų“, kuriuo direktorius nušalino Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento Vilniaus miesto agentūros vedėją E. M. nuo užimamų pareigų nuo 2017 m. gegužės 17 d. įskaitytinai. Kaip matyti iš skundžiamo įsakymo turinio, jis priimtas vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 34 straipsnio 2 dalies 2 punktu, kuriame yra nustatyta, kad valstybės tarnautojas nuo pareigų gali būti nušalintas, jeigu tarnybinio nusižengimo tyrimas ar tarnybinis patikrinimas atliekamas dėl veikos, už kurią valstybės tarnautojas gali būti atleistas iš pareigų. Taigi, Įsakyme yra užfiksuotas teisinis nušalinimo pagrindas.

Vilniaus apygardos administracinis teismas konstatavo, kad pareiškėjo atžvilgiu pradėtas tarnybinio nusižengimo tyrimas pasibaigė fakto, kad jis padarė tarnybinį nusižengimą, konstatavimu; už Valstybės tarnybos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 1 ir 4 punktų pažeidimus pareiškėjui paskirta tarnybinė nuobauda – griežtas papeikimas; nagrinėjamoje situacijoje atsakovas neturi Valstybės tarnybos įstatymo 34¹ straipsnio numatytos prievolės pareiškėjui dėl darbo užmokesčio ir kitų išmokų išmokėjimo. Apeliaciniame skunde nėra teisiųjų argumentų, kad aplinkybės, dėl ko pareiškėjas nušalintas, būtų nepasitvirtinusios. Taigi, apeliantas aukščiau nurodytos teismo išvados nenuginčijo.

LVAT 2019-07-03 Administracinė byla Nr. eA-1823-756/2019

Teismas, išanalizavęs faktines ginčo aplinkybes, nurodė, jog pareiškėjai pareikštas įtarimas šiurkštaus tarnybinio nusižengimo padarymu yra pakankamai pagrįstas. Akivaizdu, kad tarnybinio nusižengimo tyrimo metu pasitvirtinus įtarimams, tokie veiksmai galėtų būti kvalifikuojami kaip šiurkštus tarnybinis nusižengimas, už kurį valstybės tarnautoja gali būti atleista iš pareigų (net ir įvertinus pareiškėjos akcentuojamą ilgametę darbo patirtį, tarnybinių nuobaudų neturėjimą ir kt.). Dėl pareiškėjos nušalinimo nuo pareigų VTĮ 34 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindu teismas nurodė, kad A. Z. 2017 m. gruodžio 4 d. pranešime ministrui nurodytos aplinkybės negali būti laikomos įrodytomis, kadangi visiškai neaiškus tokio pranešimo surašymo tikslas, pranešime aplinkybės išdėstytos abstrakčiai, jos iš dalies nesutampa su paties A. Z. parodymais Komisijoje ir teismo posėdžio metu (pvz., dėl aplinkybės, kad pareiškėja tariamai ne kartą sakė temti laiką) ir liudytoja apklaustos L. G. parodymais. Vis dėlto, net ir nevertinant A. Z. pranešime nurodytų aplinkybių kaip teisingų, teismas sprendė, kad ministrui buvo pakankamas pagrindas pareiškėją nušalinti nuo pareigų pagal VTĮ 34 straipsnio 2 dalies 1 punktą. Pareiškėja, kaip įstaigos vadovė, pagal savo užimamas pareigas gali daryti poveikį jai pavaldiems valstybės tarnautojams ir darbuotojams, kurie tarnybinio nusižengimo tyrimo metu galbūt turėtų teikti dokumentus ir informaciją apie pareiškėjai pareikštus įtarimus dėl minėtų ŽŪM pavedimų vykdymo aplinkybių. Taigi, šios aplinkybės pakankamos pagrįsti objektyvią prielaidą, kad pareiškėja kaip įtariamoji tarnybinio nusižengimo padarymu, dėl savo tarnybinės padėties gali paveikti tarnybinį patikrinimą. Atsižvelgęs į visas aplinkybes, pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad skundžiamu 2017 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. 3P-138 ministras, vadovaudamasis VTĮ 34 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktais, pagrįstai ir teisėtai nušalino pareiškėją nuo Žuvininkystės tarnybos direktorės pareigų.

LVAT 2021-10-06 nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3651-629/2021

Atsakydama į atsakovo argumentą, kad pareiškėjui tarnybinio patikrinimo rezultatas buvo neigiamas, teisėjų kolegija pažymi, jog iš Statuto 45 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatų matyti, kad nušalinimas yra siejamas su tam tikrų faktinių aplinkybių nustatymu, t. y. nušalinimas laikomas pagrįstu, kai nustatoma, jog tarnybinio patikrinimo dėl pareigūno veikos metu jis aktyviais veiksmais trukdo atlikti šį patikrinimą arba siekia paveikti tarnybinio patikrinimo eigą ir rezultatus. Šios normos turinys nesuponuoja atsakovo nurodomo aiškinimo, kad nušalinimo pagrindumas pagal Statuto 45 straipsnio 2 dalies 1 punktą turi būti vertinamas retrospektyviai, t. y. atsižvelgiant į tarnybinio patikrinimo rezultatus. Teisėjų kolegija sutinka su pirmosios instancijos teismo išvada, kad teisėtas asmens nušalinimo nuo pareigų pagrindas yra ne tarnybinio nusižengimo padarymo faktas, o pagrįstas įtarimas, paremtas paaiškėjusiais faktais ar informacija, kurie pakankami objektyviam stebėtoju sudarytų nuomonę, jog asmuo gali paveikti tarnybinį patikrinimą. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija sprendžia, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo vertinti pareiškėjo nušalinimo pagrįstumą ir teisėtumą tarnybinio patikrinimo rezultatų kontekste.

LVAT 2021-05-05 nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3020-575/2021

Teisėjų kolegijos vertinimu, laiškuose pareiškėjas nors ir nepagarbiai, bet reiškė savo subjektyvią poziciją apie (duomenys neskelbtini) ir jo veiklą bei siekė, kad Aplinkos ministerija inicijuotų tyrimą dėl minėto asmens. Pats savaime pozicijos reiškimas, siekimas, kad būtų inicijuotas tyrimas dėl, pareiškėjo nuomone, neteisėtos veiklos, nėra neteisėti veiksmai. Tad nepaisant to, kad aptariamų laiškų tonas, juose vartojami išsireiškimai nėra etiški (pagarbūs), tačiau, teisėjų kolegijos nuomone, toks pareiškėjo elgesys nesuponuoja, kad jis padarė tokį sunkų tarnybinį nusižengimą, dėl kurio padarymo švelnesnės teisinės atsakomybės taikymas neatitiktų bendrųjų teisingumo, sąžiningumo, protingumo ir proporcingumo principų. Todėl teisėjų kolegija pritaria pirmosios instancijos teismui, kad šiuo atveju ginčijamu Įsakymu nebuvo pakankamo pagrindo pareiškėją nušalinti nuo pareigų pagal VTI 40 straipsnio 2 dalies 2 punktą, t. y., kad tarnybinio nusižengimo tyrimas ar tarnybinis patikrinimas atliekamas dėl veikos, už kurią valstybės tarnautojas gali būti atleistas iš pareigų. Aptartų laiškų turinys sudaro pagrindą vertinti, kad pareiškėjas galbūt padarė etikos normų pažeidimus, už kuriuos gali būti taikoma tarnybinė atsakomybė, bet ne pati griežčiausia – atleidimas iš tarnybos. Tad konstatuotina, kad dėl aptartų išsiųstų laiškų pareiškėjas VTI 40 straipsnio 2 dalies 2 punkto pagrindu nušalintas neteisėtai.

LVAT 2020-10-07 nutartis administracinėje byloje Nr. eA-4122-492/2020

Teisėjų kolegija šių pareiškėjų argumentų nevertina kaip pakankamo pagrindo abejoti nurodomos VTI 41 straipsnio 2 dalies nuostatos, jog už nušalinimo laikotarpį valstybės tarnautojui darbo užmokestis nemokamas, atitiktimi Konstitucijos 48 straipsnio nuostatomis, taip pat teisinės valstybės, teisingumo ir proporcingumo principams. Pareiškėjai minėtą įstatymo nuostatą pateikia selektyviai, neatsižvelgdami į jos sisteminių taikymą, numatantį teisingą pasekmių kompensavimą, t. y. valstybės tarnautoją nuo tarnybos nušalinus nepagrįstai ar nepasitvirtinus aplinkybėms, lėmusioms nušalinimą, jis grąžinamas į eitas pareigas ir per 10 darbo dienų, kai valstybės tarnautojas vėl pradėjo eiti pareigas, jam išmokamas darbo užmokestis už laikotarpį, kurį jis buvo nušalintas nuo tarnybos, taip pat delspinigiai. Be to, nušalintas tarnautojas gali dirbti kitą darbą, ne valstybės tarnyboje. Teisines abejones dėl pareiškėjų nurodomų kliūčių užimti pareigas valstybės tarnyboje proporcingumo paneigia minėti valstybės tarnautojo statuso ypatumai, reikalavimas turėti nepriekaištingą reputaciją.

Parengė:

Tarnybos sąlygų skyriaus vyresnysis patarėjas Darius Bradūnas